

به نام خدا

دستورالعمل برنامه توزیع

«شیر و تغذیه رایگان مدارس کشور»

دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی

سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان مستند:	برنامه توزیع « شیر و تغذیه رایگان مدارس کشور »
نوع مستند:	دستورالعمل اجرایی
هدف از تهیه مستند:	نحوه اجرای برنامه توزیع شیر و تغذیه رایگان مدارس کشور
مخاطبان:	دستگاه ها و سازمان های عضو شورای عالی سلامت و امنیت غذایی ذینقش
مرجع تهیه کننده:	دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی
نهادهای/سازمان ها و دستگاه های همکار:	معاونت فرهنگی اجتماعی معاون اول رئیس جمهور وزارت آموزش و پرورش (معاونت تربیت بدنی و سلامت، معاونت برنامه ریزی و توسعه منابع) وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (سازمان غذا و دارو ، معاونت بهداشت) سازمان ملی استاندارد ایران وزارت کشور سازمان برنامه و بودجه کشور سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولید کنندگان وزارت صنعت، معدن و تجارت وزارت جهاد کشاورزی (سازمان دامپزشکی کشور، معاونت امور تولیدات دامی و معاونت توسعه بازرگانی) فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
با نظارت:	رئیس دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی
توصیف مستند:	دستورالعمل در ۶ بخش شامل اهداف برنامه، جامعه هدف، ارکان برنامه، کمیته های ملی و استانی با ذکر اعضا و شرح وظایف و نظارت تدوین شده است. در ادامه سه پیوست شامل راهنمای شرایط بهداشتی حمل و نقل و نگهداری شیر و تغذیه رایگان مورد نظر و تایید شده، شرایط احراز واحدهای تولیدی برای ورود به برنامه توزیع شیر و تغذیه رایگان مدرسه و راهنمای اجرایی نظارت بهداشتی و کنترل کیفی ارائه شده است.
اقدامات لازم:	جهت ابلاغ به دستگاههای اجرایی ذیربط در برنامه توزیع شیر و تغذیه رایگان مدارس کشور
سطح دسترسی:	عادی - قابل انتشار
مشخصات ظاهری:	متن
نسخه ویرایش:	دوم
تاریخ تنظیم:	۱۴۰۵/۰۶/۰۱
تماس برای جزییات بیشتر:	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، بلوک C، طبقه ۱۴، دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی، تلفن: ۸۱۴۵۲۹۷۰
نحوه استناد:	برنامه ملی توزیع شیر و تغذیه رایگان مدارس. دبیرخانه شوری عالی سلامت و امنیت غذایی. سال. ۱۴۰۵

فهرست مطالب

تعاریف	۱
مقدمه	۲
۱. اهداف برنامه توزیع شیر و تغذیه رایگان مدارس کشور	۲
۲. جامعه هدف	۲
۳. ارکان برنامه	۲
۳-۱. کمیته ملی علمی و سیاستگذاری شیر و تغذیه رایگان مدارس	۳
۳-۱-۱. اعضای کمیته	۳
۳-۱-۲. شرح وظایف کمیته ملی علمی و سیاستگذاری	۴
۳-۲. کمیته ملی برنامه ریزی، اجرا و نظارت بر شیر و تغذیه رایگان مدارس	۳
۳-۲-۱. اعضای کمیته ملی	۳
۳-۲-۲. شرح وظایف کمیته ملی برنامه ریزی، اجرا و نظارت	۴
۳-۳. کمیته علمی و سیاستگذاری شیر و تغذیه رایگان مدارس استان	۴
۳-۳-۱. اعضای کمیته علمی و سیاستگذاری استان	۴
۳-۳-۲. شرح وظایف کمیته علمی و سیاستگذاری استان	۵
۳-۴. کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت در استان	۵
۳-۴-۱. اعضای کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت در استان	۵
۳-۴-۲. شرح وظایف کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت در استان	۵
۴. تامین و توزیع شیر	۶
۵. تامین و توزیع تغذیه رایگان	۸
۶ - اعتبارات برنامه	۹
۷- نظارت ..	۹
پیوست الف- راهنمای شرایط بهداشتی حمل و نقل و نگهداری شیر و تغذیه رایگان برای مدیران مدارس و مجریان طرح	۱۲
۱- حمل و نقل:	۱۲
۲- شرایط کلی نگهداری بسته‌های توزیعی	۱۲
پیوست ب- شرایط احراز واحدهای تولیدی برای ورود به برنامه شیر و تغذیه رایگان مدارس	۱۴
پیوست ج- راهنمای اجرایی نظارت بهداشتی و کنترل کیفی	۱۸
۱- نظارت بهداشتی و کنترل کیفی برنامه شیر و تغذیه رایگان مدارس در سطح تولید	۱۸
۲- نظارت بهداشتی و کنترل کیفی برنامه شیر و تغذیه مدارس در سطح عرضه	۱۹

تعاریف

۱. **کمیته ملی علمی و سیاست‌گذاری شیر و تغذیه رایگان مدارس :** کمیته ای است که در سطح ملی با مشارکت ذینقشان برای سیاست گذاری، برنامه ریزی، و ارائه راهکارهای علمی در دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی تشکیل می شود.
۲. **کمیته ملی برنامه ریزی، اجرا و نظارت بر شیر و تغذیه رایگان مدارس:** کمیته برنامه ریزی ، اجرا و نظارت در سطح ملی با ریاست وزارت آموزش و پرورش تشکیل می شود.
۳. **کمیته علمی و سیاست‌گذاری شیر و تغذیه رایگان مدارس استان:** کمیته استانی متناظر کمیته ملی علمی و سیاست‌گذاری، با ریاست رئیس دانشگاه علوم پزشکی مرکز استان، تشکیل می شود و رئیس دبیرخانه سلامت و امنیت غذایی استان، دبیر کمیته استانی است.
۴. **کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت بر شیر و تغذیه رایگان مدارس در استان :** این کمیته در سطح استان متناظر با کمیته برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت سطح ملی، با ریاست استاندار و دبیری مدیرکل آموزش و پرورش استان تشکیل می شود.
۵. **شیر مدارس:** شامل شیر فرادما با ویژگی‌های مطابق با استانداردهای ملی ایران شماره ۱۵۲۸ و شیر پاستوریزه با ویژگی ها مطابق با استانداردهای ملی ایران به شماره ۹۳ می باشد.
۶. **تغذیه رایگان:** میان وعده ای که مستقلاً (در مناطقی که تامین شیر از سمت صنعت امکان پذیر نیست) و یا در کنار شیر مدارس توزیع می شود و شامل نان های حجیم یک نفره بسته بندی شده و دارای مجوزهای لازم شامل: نان حجیم خرمایی مطابق با استانداردهای ملی ایران به شماره ۲۳۳۸، بیسکویت سبوس دار با شهد توت یا خرما مطابق با استانداردهای ملی ایران به شماره ۳۷ و خرمای یکنفره بسته بندی (۱۵-۲۰ گرم) مطابق با استانداردهای ملی ایران به شماره ۲۳۶۴۰ و ۲۳۶۳۹ که مورد تایید کمیته ملی علمی و سیاست‌گذاری است.
۷. **نظارت:** به فرآیند بازرسی و کنترل کیفی شیر و تغذیه رایگان مدارس در کل زنجیره (تامین، تولید، حمل و نقل، نگهداری و توزیع) گفته می شود.

مقدمه

با تصویب سند ملی امنیت غذا و تغذیه ۱۴۱۱-۱۴۰۲ در شورای عالی سلامت و امنیت غذایی و تصویب سند ملی دانش بنیان امنیت غذایی در شورای عالی انقلاب فرهنگی، احیا و استمرار برنامه توزیع شیر رایگان مدرسه در کشور بعنوان یکی از اولویتهای برنامه‌های امنیت غذایی در دستور کار دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی قرار گرفته است. با توجه به مصوبه مجلس شورای اسلامی مورخ ۲۶ مهرماه سال ۱۴۰۳ در خصوص بند د ماده ۷۱ برنامه هفتم توسعه کشور «دولت مجاز است طرح توزیع شیر رایگان را در مدارس ابتدایی دولتی اجرایی کند». با توجه به بودجه اختصاص یافته به برنامه توسط سازمان برنامه و بودجه در سال ۱۴۰۵ تحت عنوان برنامه تغذیه رایگان دانش آموزان، این دستورالعمل به منظور اجرایی شدن برنامه در سطح استان های کشور در سال تحصیلی ۱۴۰۶-۱۴۰۵ در کمیته علمی و سیاست گذاری شیر و تغذیه رایگان مدرسه در دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی و با حضور کلیه دستگاه‌های اجرای ذیربط تدوین شده و مفاد آن لازم‌الاجراست.

۱. اهداف برنامه توزیع شیر و تغذیه رایگان مدارس کشور

- ۱-۱. ترویج فرهنگ مصرف شیر در بین دانش آموزان
- ۱-۲. پیشگیری از سوءتغذیه و ارتقاء سلامت دانش آموزان
- ۱-۳. ترویج میان وعده سالم و مغذی برای دانش آموزان

۲. جامعه هدف

جامعه هدف تحت پوشش برنامه عبارتند از:

- ۱-۲. کلیه دانش آموزان مشغول به تحصیل و کارکنان شاغل در مدارس ابتدایی دولتی سراسر کشور

۳. ارکان برنامه

ارکان برنامه شیر و تغذیه رایگان مدارس عبارتند از:

- ۱-۳. کمیته ملی علمی و سیاست گذاری شیر و تغذیه رایگان مدرسه ذیل دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی
- ۲-۳. کمیته ملی برنامه ریزی، اجرا و نظارت بر شیر و تغذیه رایگان مدارس ذیل وزارت آموزش و پرورش
- ۳-۳. کمیته استانی علمی و سیاست گذاری برنامه شیر و تغذیه رایگان مدارس با محوریت دانشگاه علوم پزشکی
- ۴-۳. کمیته استانی برنامه ریزی، اجرا و نظارت بر شیر و تغذیه رایگان مدارس ذیل استانداری

۳-۱. کمیته ملی علمی و سیاست‌گذاری شیر و تغذیه رایگان مدارس

۳-۱-۱. اعضای کمیته

این کمیته متشکل از دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی (رئیس دبیرخانه بعنوان رئیس کمیته ملی)، نمایندگان تام‌الاختیار وزارت آموزش و پرورش (معاونت برنامه ریزی و توسعه منابع، معاونت تربیت بدنی و سلامت)، سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (دفتر بهبود تغذیه جامعه، مرکز جوانی جمعیت سلامت خانواده و مدارس، مرکز سلامت محیط و کار به نمایندگی از معاونت بهداشت و سازمان غذا و دارو)، سازمان ملی استاندارد ایران (دفتر نظارت بر اجرای استاندارد صنایع غذایی و بهداشتی)، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، وزارت جهاد کشاورزی (سازمان دامپزشکی کشور)، وزارت کشور و سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

۳-۱-۲. شرح وظایف کمیته ملی علمی و سیاست‌گذاری

۱. سیاست‌گذاری، برنامه ریزی، بررسی چالش‌های اجرایی و ارائه راهکارهای عملی و قابل اجرا
۲. تعیین معیارهای ایمنی و بهداشتی و استانداردهای ملی فرآورده شیر سالم‌سازی شده (پاستوریزه و فرادما) و تغذیه رایگان تایید شده مطابق با بند ۶ تعاریف
۳. تهیه گزارش عملکرد سالانه اجرای برنامه برای ارائه به دفتر رئیس جمهور و سازمان برنامه و بودجه کشور
۴. بررسی تجارب بین‌المللی برای رشد و توسعه برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه در چارچوب سیاست‌های داخلی کشور
۵. مدیریت، همکاری و نظارت بر برگزاری کارگاه‌های آموزشی، همایش‌ها و نشست‌های علمی مرتبط
۶. تدوین مطالب آموزشی مناسب برای گروه‌های مخاطب در زمینه نقش و اهمیت مصرف شیر و میان وعده سالم و با کیفیت در سلامت
۷. راهبری و هدایت طرح‌های تحقیقاتی مورد نیاز، بررسی و تصویب پروپوزال‌های پیشنهادی و تایید گزارش نهایی طرح
۸. ارزشیابی علمی، اقتصادی و فرهنگی برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه
۹. لازم است در ابتدای هر سال برای کلیه اعضای کمیته علمی و سیاست‌گذاری ابلاغ صادر گردد.

۳-۲. کمیته ملی برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر شیر و تغذیه رایگان مدارس

۳-۲-۱. اعضای کمیته ملی

کمیته برنامه ریزی و اجرایی در سطح ملی با ریاست وزارت آموزش و پرورش تشکیل می‌شود. این کمیته متشکل از معاون برنامه ریزی و توسعه منابع وزارت آموزش و پرورش (رئیس)، و معاون تربیت بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش (ناظر بهداشتی اجرای طرح در مدارس)، نمایندگان تام‌الاختیار سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (دفتر بهبود تغذیه جامعه، مرکز جوانی جمعیت سلامت خانواده و مدارس، مرکز سلامت محیط

و کار به نمایندگی از معاونت بهداشت و سازمان غذا و دارو)، سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، سازمان ملی استاندارد ایران، وزارت جهاد کشاورزی (سازمان دامپزشکی کشور و معاونت امور تولیدات دامی و معاونت توسعه بازرگانی)، وزارت کشور و سازمان تعزیرات حکومتی می باشد.

۳-۲-۲. شرح وظایف کمیته ملی برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت

۱. برنامه‌ریزی و نظارت بر اجرای برنامه در سطح کشور
۲. تدوین متن پیش‌نویس و پیگیری تأیید دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها در چارچوب سیاست‌ها و قوانین و مصوبات مربوطه
۳. بررسی و تایید پیشنهادها درخصوص تعیین مشخصات کمی و کیفی شیر و تغذیه رایگان مدارس و ابلاغ آن به کمیته‌های برنامه‌ریزی و اجرایی استان
۴. ابلاغ مصوبات کمیته به دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و کمیته‌های متناظر استانی
۵. دریافت گزارش از عملکرد کمیته‌های متناظر استان، برای طرح در جلسات کمیته ملی علمی سیاست-گذاری و پیگیری به منظور رفع چالش‌های اجرایی
۶. انجام مذاکره و مکاتبات لازم با ارگان‌ها، نهادها و شرکت‌ها و موسسات مرتبط دولتی و غیردولتی در راستای اجرای برنامه شیر و تغذیه رایگان مدارس و ارائه گزارش لازم به کمیته ملی علمی و سیاست‌گذاری و سایر دستگاه‌ها
۷. تهیه و تدوین و تکمیل اطلاعات و گزارش‌های مورد نیاز جهت ارائه به اعضاء کمیته ملی و یا مراجع ذی‌صلاح
۸. بررسی و تایید پیشنهادها درخصوص تعیین مشخصات کمی و کیفی شیر و تغذیه رایگان مدارس و ارائه آن به کمیته ملی علمی و سیاست‌گذاری و ابلاغ آن به کمیته‌های متناظر استانی
۹. برنامه‌ریزی و هماهنگی به منظور برگزاری نشست‌های مشترک با کمیته‌های متناظر استانی
۱۰. برگزاری کارگاه‌های آموزشی، همایش‌ها و اجرای پژوهش‌های مرتبط در راستای اجرای برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه با همکاری شرکت‌های طرف قرارداد تولیدکننده شیر و تغذیه رایگان مدارس در استان‌ها به عنوان حامیان مالی
۱۱. پیگیری مصوبات، ابلاغ و تخصیص اعتبار از سازمان برنامه و بودجه کشور و توزیع آن بین استان‌ها و نظارت بر چگونگی هزینه کرد آن
۱۲. هماهنگی و تنظیم برنامه زمان‌بندی شده و تدوین فرم‌های نظارتی بازدید مرحله‌ای و مستمر از استان‌ها و تهیه و تدوین گزارش جامع از عملکرد آنها برای ارائه در کمیته ملی علمی و سیاست‌گذاری
۱۳. لازم است در ابتدای هر سال برای کلیه اعضا کمیته ابلاغ صادر گردد.

۳-۳. کمیته علمی و سیاست‌گذاری شیر و تغذیه رایگان مدارس در استان

۳-۳-۱. اعضای کمیته علمی و سیاست‌گذاری استان

کمیته استانی متناظر کمیته ملی علمی و سیاست‌گذاری، با ریاست رئیس دانشگاه علوم پزشکی مرکز استان، تشکیل می شود و رئیس دبیرخانه سلامت و امنیت غذایی استان، دبیر کمیته استانی است. سایر اعضا عبارتند از نمایندگان

تام الاختیار اداره کل آموزش و پرورش، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان، نمایندگان دانشگاه علوم پزشکی (واحد بهبود تغذیه جامعه، سلامت محیط و کار، معاونت غذا و دارو)، اداره کل استاندارد، اداره کل صنعت، معدن و تجارت، سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولیدکنندگان، سازمان جهاد کشاورزی (اداره کل دامپزشکی استان)، استانداری، صدا و سیما استان.

۳-۳-۲. شرح وظایف کمیته علمی و سیاست گذاری استان

۱. سیاست گذاری، برنامه ریزی، بررسی چالش های اجرایی و ارائه راهکارهای عملی و قابل اجرا در سطح استان
۲. تهیه گزارش سالانه عملکرد (آموزش، فرهنگ سازی، کنترل و نظارت و...) در استان و ارسال به کمیته ملی علمی و سیاست گذاری
۳. برنامه ریزی مناسب درخصوص سمینارهای آموزشی و علمی در سطح استان ها و در طول سال تحصیلی برای دانش آموزان، اولیا و مربیان و کارکنان مدارس و سایر دستگاه های اجرایی ذیربط با حمایت های مالی و اعتباری شرکت های تولید کننده تغذیه رایگان، شیر مدارس و تولیدکننده پاکت ها و ظروف بسته بندی شیرمدارس و و با همکاری کمیته ملی برنامه ریزی و اجرایی به منظور فرهنگ سازی و ترویج مصرف شیر و میان وعده سالم
۴. تدوین مطالب آموزشی مناسب برای گروه های مخاطب در زمینه نقش و اهمیت مصرف شیر و میان وعده سالم در سلامت دانش آموزان براساس فرهنگ و گویش محلی در استان
۵. بررسی چالش های اجرایی و ارائه راهکارهای مناسب و قابل اجرا
۶. مدیریت و نظارت بر اجرای طرح های تحقیقاتی مورد نیاز در سطح استان پس از تایید طرح در کمیته ملی علمی و سیاست گذاری و ارسال نتایج طرح به کمیته ملی

۳-۴-۳. کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت در استان

۳-۴-۳-۱. اعضای کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت در استان

این کمیته در سطح استان متناظر با کمیته برنامه ریزی و اجرایی سطح ملی با ریاست استاندار و دبیری مدیرکل آموزش و پرورش استان تشکیل می شود. اعضا کمیته اجرایی استانی عبارتند از: نمایندگان تام الاختیار: معاونت تربیت بدنی و سلامت، معاونت پژوهش و برنامه ریزی اداره کل آموزش و پرورش، استانداری، دانشگاه علوم پزشکی، اداره کل استاندارد استان، اداره کل صنعت، معدن و تجارت و سازمان جهاد کشاورزی تشکیل می گردد.

تبصره: ابلاغ اعضای کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت در استان توسط استاندار صادر می شود.

۳-۴-۳-۲. شرح وظایف کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت در استان

۱. ایجاد هماهنگی و نظارت بر حسن اجرای برنامه، تأمین و توزیع شیر و تغذیه رایگان مدرسه در سقف اعتبار تخصیص داده شده و با رعایت سهم شیر پاستوریزه (معمولی و ESL) و فرادما و تغذیه رایگان تعریف شده در برنامه

۲. برگزاری جلسات منظم با دعوت از کلیه اعضا کمیته مندرج در بند ۳-۴-۱

تبصره ۱: حضور کلیه اعضای در جلسات الزامی است.

تبصره ۲: مصوبات کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت هر استان در چارچوب تصمیمات و سیاست‌های کمیته ملی برنامه ریزی، اجرا و نظارت در وزارت آموزش و پرورش می باشد.

۳. بررسی امکانات موجود استان و استفاده از آن برای پیشبرد اهداف برنامه در سطوح مختلف استان در خصوص تهیه و توزیع شیر و تغذیه رایگان مدارس

۴. حسب تصمیمات کمیته ملی برنامه ریزی، اجرا و نظارت، تامین شیر و تغذیه رایگان مدارس باید از واحدهای تولیدی دارای مجوز از سازمان غذا و دارو و سازمان ملی استاندارد ایران انجام شود.

۵. ارائه گزارش عملکرد تأمین، توزیع و نظارت بر شیر و تغذیه رایگان مدارس به صورت ماهانه در قالب فرمت ابلاغی کمیته ملی برنامه ریزی، اجرا و نظارت به بخش امور مالی اداره کل آموزش و پرورش استان و کمیته ملی برنامه ریزی، اجرا و نظارت شیر مدرسه ضروری است.

۶. اداره کل آموزش و پرورش استان/ شهرستان/ ناحیه و منطقه باید مطابق مقررات وزارت بهداشت، شرایط و مکان مناسب و بهداشتی برای حمل و نقل و نگهداری سهمیه شیر و تغذیه رایگان دانش آموزان (از زمان تحویل تا زمان توزیع شیر) را تأمین نمایند. (پیوست الف)

۷. اداره کل آموزش و پرورش استان/ شهرستان/ ناحیه/ منطقه باید برنامه ریزی اجرایی لازم را منظور نماید که سهمیه شیر و میان وعده سالم دانش آموزان طبق برنامه تحویل و توزیع گردد و در مدرسه با نظارت و حضور معلم به مصرف برسد بدین منظور طی بخشنامه ای به مدیران مدارس تحت پوشش تاکید نمایند. شیر و تغذیه رایگان مدارس در بازه زمانی دریافت تا تحویل به دانش آموزان، در محل مناسب و بهداشتی نگهداری و ۵ دقیقه قبل از ساعات استراحت اول یا دوم بین دانش آموزان توزیع گردد و از توزیع به صورت تعداد سهمیه چند روزه (چند نوبت در یک روز) جدا خودداری نمایند.

تبصره ۵: در شرایط بحرانی نحوه توزیع شیر و تغذیه رایگان اطلاع رسانی خواهد شد.

۸. معاونت پژوهش، برنامه ریزی و توسعه منابع اداره کل آموزش و پرورش مجری مصوبات کمیته استانی خواهد بود.

تبصره ۵: مسئولیت پاسخگویی به فرآیند اجرا، موانع و چالش های احتمالی صرفاً با مدیرکل آموزش و پرورش استان می باشد.

۴. تامین و توزیع شیر

۴-۱. وزارت آموزش و پرورش به عنوان دستگاه مباشر و مسئول اصلی در اجرای برنامه «ملی شیر رایگان مدرسه» موظف است تا اعتبار دریافتی در سال تحصیلی ۱۴۰۶-۱۴۰۵، را براساس سیاست گذاری و برنامه ریزی مناسب، به گونه ای بین استان های مختلف تقسیم کند تا جامعه هدف مربوطه، از شیر توزیعی بهره مند گردند.

۴-۲. شرکت های طرف قرار داد موظفند برای تولید شیر مدرسه، شیر خام صنعتی با بهترین کیفیت و مطابق با استاندارد ملی به شماره ۱۶۴ و ضوابط سازمان دامپزشکی کشور خریداری و مورد استفاده قرار دهند که این موضوع در متن قرار داد نیز ذکر خواهد شد.

۳-۴. ویژگی‌های شیر توزیع شده در برنامه توزیع شیر و تغذیه رایگان مدرسه بایستی مطابق با استانداردهای ملی ایران شماره ۱۵۲۸ (شیر فرادما ویژگی‌ها و روش‌های آزمون) و شیر پاستوریزه ویژگی‌ها و روش‌های آزمون به شماره ۹۳ باشد.

۴-۴. شرایط فنی و بهداشتی واحدهای تولیدی تامین کننده شیر مدرسه:

الزامات تعیین شده از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای شرکت‌های طرف قرارداد عبارت است از:
الف- دارا بودن پروانه بهداشتی ساخت معتبر برای تولید شیر پاستوریزه و فرادما و اخذ گواهی تائید شرایط فنی و بهداشتی و امتیاز A یا B (پیوست ب)، دارا بودن مجوز حمل و نقل، صلاحیت بهداشتی عوامل محیطی از معاونت بهداشت

ب- الزامات تعیین شده از سوی سازمان ملی استاندارد ایران برای شرکت‌های متقاضی عقد قرارداد (پیوست ب):

- واحدهای تولیدی متقاضی شرکت در برنامه شیرمدرسه می بایست از اداره کل استاندارد استان محل استقرار، گواهی مبتنی بر موارد ذیل را دریافت و ارائه نمایند:
- دارا بودن پروانه کاربرد نشان استاندارد ملی ایران معتبر با حداقل یک سال سابقه تولید برای فرآورده مورد نظر (شیر پاستوریزه و فرادما با کمینه ۲/۵ درصد چربی)
- به لحاظ کیفی فرآورده مورد نظر (شیر پاستوریزه و فرادما با کمینه ۲/۵ درصد چربی) در بازه زمانی ۱۴۰۴/۳/۳۱ لغایت ۱۴۰۵/۳/۳۱ هیچ‌گونه عدم انطباقی نداشته باشد.

۵-۴. هزینه کلیه آزمایشاتی که در حین نظارت و پایش برنامه در سطح تولید، حمل، نگهداری و توزیع؛ توسط ارگان‌های نظارتی (پیوست ب) انجام می‌گیرد بر عهده شرکت‌های طرف قرارداد بوده و این موضوع به عنوان یک بند در متن قرارداد لحاظ خواهد شد.

۶-۴. شیر توزیعی مشمول این برنامه می‌بایست در بسته‌های حداقل ۲۰۰ میلی‌لیتر همراه با نی و با کمینه چربی ۲/۵٪ (بارعایت ضوابط بهداشتی و استانداردهای مورد نظر) تهیه و توزیع تا روی میز دانش آموز انجام گردد.

تبصره: هرگونه بسته بندی شیر خارج از مورد فوق باید در کمیته علمی و سیاست‌گذاری شیر مدرسه بررسی شود.

۷-۴. با بسته‌بندی مخصوص شیر مدرسه و درج پیام‌های: «با نی بنوشید»، «ویژه مدارس»، «غیر قابل فروش»، روی بسته‌های شیر الزامی است.

۸-۴. اداره کل آموزش و پرورش استان موظف است نسبت به ثبت اطلاعات شیر مدارس در سامانه مربوطه اقدام نموده و نظارت نمایند تا خارج از سامانه اقدامی صورت نگیرد، در پایان سال گزارش عملکرد شیر مدارس را تهیه و به عنوان یک سند جهت ارائه به دستگاه‌های نظارتی و مسئول آماده نماید. مدیران مدارس نیز مجموعه اقدامات انجام شده در راستای فرهنگ سازی و نیز اسناد مربوط به میزان شیر دریافتی و توزیع شده را آماده و یک نسخه از آن را در دفتر مدرسه نگهداری نمایند.

۹-۴. ضروری است مستندات کتبی رسید تحویل شیر مدارس (اخذ شده از سامانه) با امضاء و مهر مدیر مدرسه در سه نسخه تنظیم شده و یک نسخه در مدرسه، نسخه دوم در اداره آموزش و پرورش و نسخه سوم به عامل توزیع

تحويل می گردد. گزارشی از روند توزیع و هر گونه مشکل و اتفاق پیش آمده باید به کارشناس سلامت اداره آموزش و پرورش در اسرع وقت ارسال شود.

۴-۱۰. در تهیه و تأمین بسته بندی شیر پاستوریزه، ESL و فرادما در راستای سیاست های اقتصاد مقاومتی «اقدام و عمل» با رعایت حفظ کامل کیفیت و استاندارد از نظر بهداشتی و استانداردهای ضروری لازم اولویت خرید از شرکت های تولید کننده پاکت داخلی می باشد.

۴-۱۱. فهرست واحدهای تولیدکننده واجد شرایط توزیع شیر رایگان مدارس توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (سازمان غذا و دارو) و سازمان ملی استاندارد ایران به وزارت آموزش و پرورش اعلام می شود.

تبصره: در صورت شرایط خاص قابل بررسی در کمیته علمی و سیاستگذاری ملی می باشد.

۵-تأمین و توزیع تغذیه رایگان

۵-۱. ویژگی های سایر فرآورده های توزیع شده در برنامه شیر و تغذیه رایگان مدارس، حسب مورد، باید مطابق با الزامات استانداردهای ملی ایران مرتبط باشد. از جمله:

- استاندارد ملی ایران شماره ۲۳۳۸ با عنوان «نان حجیم - ویژگی ها و روش های آزمون»؛
- استاندارد ملی ایران شماره ۳۷ با عنوان «بیسکویت - ویژگی ها و روش های آزمون»؛
- استاندارد ملی ایران شماره ۲۳۶۴۰ با عنوان «خرمای نرم و رطب - ویژگی ها و روش های آزمون»؛
- استاندارد ملی ایران شماره ۲۳۶۳۹ با عنوان «خرمای نیمه خشک - ویژگی ها و روش های آزمون».

الف-الزامات تعیین شده از سوی غذا و دارو

دارا بودن پروانه بهداشتی ساخت معتبر برای محصولات تغذیه رایگان و اخذ گواهی تائید شرایط فنی و بهداشتی و امتیاز PRPS A یا B (پیوست ب)، دارا بودن مجوز حمل و نقل، صلاحیت بهداشتی عوامل محیطی از معاونت بهداشت

ب- الزامات تعیین شده از سوی سازمان ملی استاندارد ایران برای شرکت های متقاضی عقد قرارداد (پیوست ب):

- واحدهای تولیدی متقاضی شرکت در برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه می بایست از اداره کل استاندارد استان محل استقرار، گواهی مبتنی بر موارد ذیل را دریافت و ارائه نمایند.
- دارا بودن پروانه کاربرد نشان استاندارد ملی ایران معتبر با حداقل یک سال سابقه تولید برای فرآورده مورد نظر.
- به لحاظ کیفی فرآورده مورد نظر در بازه زمانی ۱۴۰۴/۳/۳۱ لغایت ۱۴۰۵/۳/۳۱ هیچ گونه عدم انطباقی نداشته باشد.

۵-۲. هزینه کلیه آزمایشاتی که در حین نظارت و پایش برنامه در سطح تولید، حمل، نگهداری و توزیع؛ توسط ارگان های نظارتی (پیوست ب) انجام می گیرد، بر عهده شرکت های طرف قرارداد بوده و این موضوع به عنوان یک بند در متن قرارداد لحاظ خواهد شد.

۳-۵. اداره کل آموزش و پرورش استان موظف است نسبت به ثبت اطلاعات تغذیه رایگان مدارس در سامانه مربوطه اقدام نموده و نظارت نمایند تا خارج از سامانه اقدامی صورت نگیرد، در پایان سال گزارش عملکرد تغذیه رایگان مدارس را تهیه و به عنوان یک سند جهت ارائه به دستگاه های نظارتی و مسئول آماده نماید. مدیران مدارس نیز مجموعه اقدامات انجام شده در راستای فرهنگ سازی و نیز اسناد مربوط به میزان تغذیه رایگان دریافتی و توزیع شده را آماده و یک نسخه از آن را در دفتر مدرسه نگهداری نمایند.

۴-۵. ضروری است مستندات کتبی رسید تحویل تغذیه رایگان مدارس (اخذ شده از سامانه) با امضاء و مهر مدیر مدرسه در سه نسخه تنظیم که یک نسخه در مدرسه، نسخه دوم در اداره آموزش و پرورش و نسخه سوم به عامل توزیع تحویل می گردد. گزارشی از روند توزیع و هر گونه مشکل و اتفاق پیش آمده را به کارشناس سلامت اداره آموزش و پرورش در اسرع وقت ارسال شود.

۵-۵. فهرست واحدهای تولیدکننده واجد شرایط توزیع تغذیه رایگان مدارس توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (سازمان غذا و دارو) و سازمان ملی استاندارد ایران به وزارت آموزش و پرورش اعلام خواهد شد. تبصره: در صورت شرایط خاص قابل بررسی در کمیته علمی و سیاستگذاری ملی می باشد.

۶- اعتبارات برنامه

اعتبار مصوب از محل اعتبارات متفرقه با کد ۱۰-۵۲۰۰۰۰ ذیل جدول شماره ۹ قانون بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور با عنوان طرح تغذیه رایگان دانش آموزان مدارس دولتی به مبلغ ۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ میلیون ریال معادل ۱۵ همت پیش بینی شده است.

۷- نظارت

۶-۱. کنترل و نظارت عالیه بر تأمین و توزیع برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه بر عهده کمیته ملی برنامه ریزی، اجرا و نظارت بر شیر و تغذیه رایگان مدرسه با ریاست وزارت آموزش و پرورش می باشد و نظارت کلی در سطح استان بر عهده کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت استانی بوده و اداره کل آموزش و پرورش استان به منظور نظارت دقیق بر عقد قرارداد و رعایت مفاد آن، صحت آمار، توزیع صحیح شیر و تغذیه رایگان در مدرسه و مصرف بهینه ضمن تشکیل تیم نظارتی متشکل از مسئولین واحدهای شیر و تغذیه رایگان، حراست، حقوقی، آمار و بودجه، امور مالی، ارزیابی و عملکرد، سلامت و تندرستی که زیر نظر رئیس کمیته برنامه ریزی، اجرا و نظارت استان می باشد، بر حسن اجرای برنامه نظارت مستمر خواهد داشت.

۶-۲. به منظور انجام درست و مطلوب برنامه، لازم است قرارداد منعقد در چارچوب قوانین و مقررات معاملات دولتی باشد.

۶-۳. شرکت های تأمین کننده شیر و تغذیه رایگان مدرسه موظفند امکان بررسی و کنترل کیفی لازم را برای ارگان های نظارتی فراهم نموده و لازم است تمامی مستندات مطابق با نظام مدیریتی ایمنی غذا را در واحد تولیدی نگهداری و در صورت نیاز ارائه نمایند.

۶-۴. نظارت بهداشتی بر واحد تولیدی طرف قرار داد برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه به صورت دوره ای توسط معاونت غذا و دارو و معاونت بهداشت دانشگاه علوم پزشکی مربوطه انجام خواهد شد و همچنین نمونه برداری از شیر

مدرسه در کارخانه تولید کننده، از خط تولید و انبار محصول نهایی مطابق با استاندارد ملی ایران شماره ۳۲۶ «شیر و فرآورده های آن- راهنمای نمونه برداری» به عمل خواهد آمد.

لازم به ذکر است نمونه برداری از نان های حجیم بسته بندی شده از کارخانه تولید کننده، خط تولید و انبار محصول نهایی برای آزمون های شیمیایی، میکروبی و مایکوتوکسین مطابق با استانداردهای ملی ایران شماره ۲۸۳۶ «فرآورده های کشاورزی بسته بندی شده مورد مصرف در صنایع غذایی -نمونه برداری»، شماره ۲۰۸۳۴ «میکروبیولوژی زنجیره مواد غذایی -روش های نمونه برداری برای آزمون های میکروب شناسی» شماره ۱۲۰۰۴ «مواد غذایی و فرآورده های کشاورزی -روش نمونه برداری برای کنترل رسمی سطوح مایکوتوکسین ها» انجام می شود.

همچنین در خصوص بیسکویت نمونه برداری محصول نهایی برای آزمون های شیمیایی، میکروبی مطابق با استانداردهای ملی ایران شماره ۲۸۳۶ «فرآورده های کشاورزی بسته بندی شده مورد مصرف در صنایع غذایی -نمونه برداری»، شماره ۲۰۸۳۴ «میکروبیولوژی زنجیره مواد غذایی -روش های نمونه برداری برای آزمون های میکروب شناسی» انجام می شود.

در خصوص خرمای بسته بندی بکنفره نیز نمونه برداری از محصول نهایی برای آزمون های شیمیایی، میکروبی و آفت کش ها مطابق با استانداردهای ملی ایران شماره ۱۰۳۶ «خشکبار و میوه های خشک شده -روش نمونه برداری»، شماره ۲۰۸۳۴ «میکروبیولوژی زنجیره مواد غذایی -روش های نمونه برداری برای آزمون های میکروب شناسی» و شماره ۹۸۹۹ «میکروبیولوژی مواد غذایی و خوراک دام -الزامات کلی و راهنما برای آزمون های میکروبیولوژی»، شماره ۸۳۶۶ «آفت کش ها-تعیین باقیمانده در محصولات کشاورزی و دامی-روش های نمونه برداری» انجام می شود.

۵-۶. در صورت مشاهده عدم انطباق بحرانی و عمده قرارداد شرکت لغو خواهد شد. (مشاهده عدم انطباق جزئی تا دو بار، به شرکت اخطار کتبی داده خواهد شد و در صورت تکرار عدم انطباق جزئی برای بار سوم لغو قرارداد انجام خواهد شد). تشخیص نوع عدم انطباق از نظر بحرانی، عمده یا جزئی بر عهده اداره کل استاندارد استان و معاونت غذا و دارو مربوطه می باشد (لغو قرارداد در موارد فوق در کمیته اجرایی استان مورد بررسی قرارگیرد و خسارت وارده محاسبه و از شرکت دریافت گردد). همچنین ادارات کل استاندارد استان ها هر ماه یکبار از واحد تولیدی بازدید و نمونه برداری انجام داده و علاوه بر اقدام قانونی در خصوص موارد مغایر گزارش تمامی نتایج آزمون مربوطه را به کمیته علمی و سیاستگذاری استانی اعلام نماید.

۶-۶. نظارت بر امور حمل و نقل (بر عهده گروه تخصصی سلامت محیط و کار معاونت بهداشت) و نگهداری و انبار های ذخیره برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه در سطح مدارس بر عهده گروه تخصصی سلامت محیط و کار معاونت بهداشت در دانشگاه های علوم پزشکی با همکاری اداره سلامت و تندرستی اداره کل آموزش و پرورش استان می باشد. نمونه برداری از شیر و تغذیه رایگان مدرسه نیز به شرح ذیل توسط بازرسان بهداشت محیط می بایست انجام شود:

- نمونه برداری از شیر مدرسه و تغذیه رایگان دارای سری ساخت یکسان در انبارهای نگهداری شیر و تغذیه رایگان قبل توزیع در مدارس.
- نمونه برداری از شیر مدرسه و تغذیه رایگان توزیع شده مشکوک به فساد طبق نظریه کارشناسی بهداشت محیط.
- نمونه برداری از شیر مدرسه و تغذیه رایگان در شرایط طغیان بیماری گزارش شده.

- نمونه برداری از شیر مدرسه و تغذیه رایگان توزیع شده بر اساس شکایت ثبت شده در سامانه شکایات ۱۹۰ و شکایات مردمی گزارش شده.

یادآوری مهم:

انجام آزمون اندازه گیری باقی مانده مواد ضد میکروبی، آفلاتوکسین M1 و فلزات سنگین (سرب) و تطابق نتایج با الزامات استانداردهای ملی ایران در نمونه های شیر برداشت شده از کلیه سطوح تولید، نگهداری و توزیع، الزامی است. آزمون های مذکور باید مطابق با استانداردهای ملی ایران به شماره ۵۹۲۵ «خوراک انسان و دام - بیشینه رواداری مایکوتوکسین ها»، شماره ۱۰۷۶۱ «شیر و فرآورده های آن - تعیین باقیمانده مواد ضد میکروبی - روش انتشار در ژل» و شماره ۱۲۹۶۸ «خوراک انسان و دام - بیشینه رواداری فلزات سنگین و روش های آزمون» انجام شود.

در نان حجیم خرمایی مورد استفاده در برنامه تغذیه رایگان مدارس، میزان مایکوتوکسین بر اساس الزامات استاندارد ملی ایران به شماره «خوراک انسان و دام - بیشینه رواداری مایکوتوکسین ها ۵۹۲۵» مورد آزمون و ارزیابی قرار گیرد. میزان آلاینده های فلزی در خرما نیز مطابق با استاندارد ملی ایران به شماره ۱۲۹۶۸ با عنوان «خوراک انسان و دام - بیشینه رواداری فلزات سنگین و روش های آزمون» و میزان باقی مانده آفت کش ها مطابق با استاندارد ملی ایران به شماره ۱۳۱۱۸ «آفت کش ها - مرز بیشینه مانده آفت کش ها - میوه های گرمسیری و نیمه گرمسیری»، مورد آزمون و ارزیابی قرار گیرد.

۸-۶. معاونت غذا و دارو و معاونت بهداشت (مدیریت سلامت محیط و کار) دانشگاه های علوم پزشکی و ادارات کل استاندارد استان موظفند نتایج آزمون ها بر روی نمونه های شیر و تغذیه رایگان مدرسه را در اسرع وقت دریافت نموده و اقدامات قانونی در خصوص موارد مغایر با ضوابط و استاندارد را در کوتاه ترین زمان ممکن انجام دهند.

پیوست الف- راهنمای شرایط بهداشتی حمل و نقل و نگهداری شیر و تغذیه رایگان برای مدیران مدارس و مجریان طرح

۱- حمل و نقل شیر و تغذیه رایگان:

- حمل و نقل شیر و تغذیه رایگان باید با وسیله نقلیه تمیز و عاری از هرگونه آلودگی انجام گیرد.
- بسته‌های شیر و تغذیه رایگان در معرض تابش نور خورشید و باران قرار نگیرند.
- از قرار دادن بسته شیر و تغذیه رایگان در محیط گرم و مجاورت نور خودداری شود.
- برای جلوگیری از آسیب فیزیکی تعداد بسته‌های شیر و تغذیه رایگان روی هم چیده شده حد امکان کاهش یابد. (حداکثر ۴ ردیف).
- از تماس مستقیم بسته‌های شیر و تغذیه رایگان با کف وسیله نقلیه جلوگیری و بر روی پالت قرار گیرد.
- نحوه چیدن وسایل به صورتی باشد که در هنگام حمل و نقل ضربه نبیند حمل بسته‌های شیر و تغذیه رایگان در سینی‌های مخصوص و شیرینگ شده انجام شود و از روی هم قرار گرفتن بیش از حد آنها خودداری (حداکثر ۴ ردیف) گردد.
- از قرار دادن هر نوع جسم بر روی بسته‌های شیر و تغذیه رایگان خودداری شود.
- از حمل و نقل و توزیع پاکت شیر و تغذیه رایگان تغییر شکل یافته و تاریخ گذشته خودداری گردد.
- افرادی که جهت حمل و نقل و توزیع شیر و تغذیه رایگان مدارس فعالیت می‌نمایند حتی‌الامکان به صورت ثابت بوده، دارای کارت معاینه پزشکی معتبر باشند و رعایت بهداشت فردی (داشتن ماسک و دستکش) نیز بنمایند و از آموزش‌های لازم در خصوص حمل و نقل و بهداشت برخوردار باشند.

۲- شرایط کلی نگهداری بسته‌های توزیعی شیر و تغذیه رایگان

- تحویل شیر و تغذیه رایگان به مدرسه، متناسب با شرایط وامکانات (نگهداری) مدرسه صورت پذیرد و از هرگونه آسیب فیزیکی به بسته‌های شیر و تغذیه رایگان جلوگیری شود. (پرتاب بسته‌ها، قرار دادن بیش از حد بسته روی یکدیگر، قرار دادن اجسام سنگین روی بسته‌ها و ...)
- شیر پاستوریزه صرفاً بایستی با ماشین یخچال دار حمل گردیده و در طول زمان توزیع یخچال روشن و با درجه حرارت مناسب به مدرسه تحویل داده شود.
- کنترل تاریخ انقضای پاکت‌های شیر و تغذیه رایگان در زمان تحویل از عامل توزیع انجام شود، ضمناً در ارتباط با تاریخ مصرف به دانش‌آموزان آموزش لازم داده شود.
- جهت خوردن شیر از نی دارای پوشش مناسب و دارای پروانه ساخت از اداره کل نظارت بر مواد غذایی و بهداشتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی استفاده شود.
- در صورت وجود بوی نامطلوب و رنگ نامناسب و بریدگی و دلمه شدن شیر یا باد کردگی غیرطبیعی ظروف بسته بندی شیر از مصرف آن خودداری گردد.
- در صورت وجود بوی نامطبوع، مشاهده رنگ نامناسب، کپک و بسته بندی آسیب دیده تغذیه رایگان از مصرف آن خودداری گردد.
- بسته‌های خالی بعد از مصرف در سطل زباله جمع آوری شود.
- به دانش‌آموزان آموزش داده شود که قبل از مصرف دستهای خود را با آب و صابون بشویند.
- جابجایی و نگهداری بسته‌های شیر و تغذیه رایگان در مدرسه به نحوی باشد که از آلودگی سطح خارجی بسته‌ها جلوگیری شود.

- مدیر مدرسه/ مراقبین سلامت / رابطین بهداشت مدارس حتما قبل از توزیع شیر و تغذیه رایگان ابتدا خودشان چند بسته را از حیث عدم تغییر کیفی کنترل و سپس در صورت نداشتن مشکل اقدام به توزیع آن در بین دانش آموزان نمایند.
- دیوارها و سقف اتاق نگهداری شیر و تغذیه رایگان از جنس مقاوم و قابل نظافت و بدون درز و شکاف باشد.
- محل نگهداری شیر و تغذیه رایگان دارای تهویه مناسب و مطلوب میزان دمای نگهداری شیر استرلیزه و تغذیه رایگان از شرکت تولیدی پیگیری شود
- شیر پاستوریزه قبل از توزیع در داخل یخچال نگهداری شود
- اتاق باید تمیز و بدون گرد و غبار باشند.
- از تابش مستقیم نور آفتاب بر روی بسته ها جلوگیری شود.
- عاری از حشرات، بندپایان و جوندگان باشد.
- پنجره ها و شیشه ها سالم و مجهز به توری و نیز بافت و قابل شستشو باشند به طوری که از ورود آلاینده به داخل اتاق جلوگیری شود.
- درب های اتاق سالم دارای سطح صاف، غیر جاذب، قابل شستشو، مقاوم به اسید و مواد خورنده باشد.
- انبار نگهداری شیر و تغذیه رایگان دارای سیستم تهویه متناسب به حجم انبار باشد.
- وسایل اضافی و اسقاطی در داخل محل نگهداری شیر و تغذیه رایگان نباید وجود داشته باشد.
- شرایط ورود و خروج بر اساس قانون تقدم و تاخر باشد بدین معنا که بسته های شیر و تغذیه رایگان که زودتر وارد انبار می شود، زودتر نیز خارج شده و به مصرف برسند.
- برای جلوگیری از حریق و انفجار و سایر خطرات احتمالی باید پیش بینی های لازم با توجه به حجم کار باشد.
- کف انبار دارای شیب مناسب به طرف مجرای خروج فاضلاب حاصل از شستشو باشد.
- در صورت وجود سرویس های بهداشتی باید حداقل ۵ متر از انبار فاصله داشته باشد و در محلی مناسب خارج از انبارها و به تعداد کافی باشد.
- کارگران باید دارای لباس کار مناسب (ترجیحا روپوش سفید) ، ماسک و دستکش باشند.
- متصدیان و کارگران دارای کارت معاینه پزشکی معتبر باشند.
- نقل و انتقال کالا به انبار در شرایط مناسب صورت گیرد و از ورود کامیون به داخل انبار جلوگیری شود.
- کلیه بسته ها بر روی پالت با ارتفاع مناسب حداقل ۱۵ سانتی متر از کف انبار چیده شوند.
- پالت ها از دیوار فاصله مناسب و کافی داشته باشند (حداقل ۵۰ سانتی متر)
- از قرار دادن تعداد زیاد بسته ها بر روی یکدیگر جلوگیری شود (حداکثر چهار ردیف).
- بسته های دارای نشستی و یا معیوب از سایر بسته ها جدا و از انبار خارج گردد.
- به کارگران شاغل در انبارها آموزش های لازم اعم از (جابجایی، نگهداری و رعایت اصول بهداشتی و ایمنی) داده شود.
- روشهای کنترل آفات، حشرات، جوندگان و سایر جانوران و سموم نابود کننده آن ها بر اساس استانداردهای اعلام شده وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی باشد و مسئول کنترل آن در انبار مشخص باشد.

پیوست ب- شرایط احراز واحدهای تولیدی برای ورود به برنامه شیر مدرسه

شرایط احراز واحدهای تولیدی در جدول زیر آمده است. کلیه واحدهای لبنی باید برای ورود به برنامه توزیع شیر و تغذیه رایگان مدارس کلیه شرایط زیر را دارا باشند.

ردیف	معیار	مرجع تایید کننده	توضیحات
۱	خرید شیر از دامداری های صنعتی مطابق با استاندارد ملی ایران به شماره ۱۶۴ با عنوان شیر خام	سازمان دامپزشکی	
۲	دارا بودن پروانه بهداشتی ساخت معتبر (PRPS grade A or B)	سازمان/معاونت غذا و دارو دانشگاه علوم پزشکی کشور	مجوز از مراجع قانونی (وزارت بهداشت سازمان غذا و دارو)
۳	دارای پروانه کاربرد علامت استاندارد معتبر با حداقل یکسال سابقه تولید و اعتبار از زمان صدور یا تمدید	سازمان/ اداره کل ملی استاندارد ایران	سازمان ملی استاندارد ایران
۴	امکانات حمل و نقل و توزیع مناسب (زنجیره سرد)/ برای شیر پاستوریزه استاندارد ملی ۴۶۲۹ و ۱۰۹۲۵ و ۵۰۶	مرکز سلامت محیط و کار معاونت بهداشت	داشتن خودروهای یخچال دار مناسب برای حفظ کیفیت شیر پاستوریزه

ادامه پیوست ب- شرایط احراز واحدهای تولیدی برای ورود به برنامه تغذیه رایگان مدرسه

شرایط احراز واحدهای تولیدی در جدول زیر آمده است. کلیه واحدهای لبنی باید برای ورود به برنامه تغذیه رایگان مدرسه کلیه شرایط زیر را دارا باشند.

ردیف	معیار	مرجع تایید کننده	توضیحات
۱	دارا بودن پروانه بهداشتی ساخت معتبر (PRPS grade A or B)	سازمان/معاونت غذا و دارو دانشگاه علوم پزشکی کشور	مجوز از مراجع قانونی (وزارت بهداشت سازمان غذا و دارو)
۲	دارای پروانه کاربرد علامت استاندارد معتبر با حداقل یکسال سابقه تولید و اعتبار از زمان صدور یا تمدید	سازمان/ اداره کل ملی استاندارد ایران	سازمان ملی استاندارد ایران

ادامه پیوست ب- در صورتی که چندین کارخانه متقاضی ورود به برنامه شیر مدرسه باشد وزارت آموزش و پرورش و ادارات ذیربط به عنوان مجریان طرح مجاز هستند از طریق جداول اولویت بندی زیر اقدام به انتخاب واحد تولیدی نمایند.

جدول اولویت بندی کارخانه های متقاضی تامین شیر رایگان				
ردیف	معیار	امتیاز از ۱۰۰	مرجع تایید کننده	توضیحات
۱	دارای گواهی های سیستم های مدیریت ایمنی مواد غذایی (با توجه به PRPS)	۲۰	سازمان ملی استاندارد ایران/ اداره کل ملی استاندارد در استان	داشتن HACCP، ISO22000، نتایج آزمایشات شیر (چربی، پروتئین، میکروبیولوژی)
۲	گواهی کیفیت شیر خام (مطابق با استاندارد ملی به شماره ۱۶۴)	ممتاز: ۲۰ امتیاز، درجه یک: ۱۵ امتیاز، درجه دو: ۱۰ امتیاز، درجه سه: ۵ امتیاز	سازمان دامپزشکی/ ادارات استانی	
۳	سابقه همکاری موفق با برنامه شیر مدرسه در سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۴	۲۰	وزارت/ اداره کل آموزش و پرورش	تجربه قبلی در پروژه های ملی بدون تخلف
۴	مسئولیت اجتماعی واحد تولیدی (مانند فرهنگسازی، تامین شیر غنی شده با ویتامین D و ...)	۳۰	کمیته ملی علمی و سیاستگذاری شیر مدرسه	کمیته ملی علمی و سیاستگذاری شیر مدرسه. لازم به توضیح است شیر توزیع شده بدون افزایش قیمت می باشد.
۵	شبکه توزیع منسجم و کارآمد در مناطق کم برخوردار و صعب العبور	۱۰	وزارت/ اداره کل آموزش و پرورش	وزارت/ اداره کل آموزش و پرورش

ادامه پیوست ب - در صورتی که چندین کارخانه متقاضی ورود به برنامه تغذیه رایگان مدرسه باشد وزارت آموزش و پرورش و ادارات ذیربط به عنوان مجریان طرح مجاز هستند از طریق جداول اولویت بندی زیر اقدام به انتخاب واحد تولیدی نمایند.

جدول اولویت بندی کارخانه های متقاضی تامین تغذیه رایگان				
ردیف	معیار	امتیاز از ۱۰۰	مرجع تایید کننده	توضیحات
۱	دارای گواهی های سیستم های مدیریت ایمنی مواد غذایی (با توجه به PRPS)	۵۰	سازمان ملی استاندارد ایران / اداره کل ملی استاندارد در استان	داشتن HACCP ، ISO22000
۲	مسئولیت اجتماعی واحد تولیدی (مانند فرهنگسازی مصرف میان وعده غذایی سالم و ...)	۳۰	کمیته ملی علمی و سیاستگذاری شیر و تغذیه رایگان مدرسه	کمیته ملی علمی و سیاستگذاری شیر و تغذیه رایگان مدرسه. لازم به توضیح است شیر و میان وعده سالم توزیع شده بدون افزایش قیمت می باشد.
۳	شبکه توزیع منسجم و کارآمد در مناطق کم برخوردار و صعب العبور	۲۰	وزارت / اداره کل آموزش و پرورش	وزارت / اداره کل آموزش و پرورش

پیوست ج- راهنمای اجرایی نظارت بهداشتی و کنترل کیفی

نظارت بهداشتی در برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه در دو سطح ۱- تولید (کارخانه) و ۲- عرضه (مدرسه) اجرا خواهد شد.

۱. نظارت بهداشتی و کنترل کیفی برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه ایران در سطح تولید:

- شیر تولیدی برای برنامه شیر مدرسه براساس استاندارد شماره های ۱۵۲۸ "شیر فرادما ویژگی ها و روش های آزمون" و ۹۳ "شیر پاستوریزه و روش های آزمون" در واحدهای تولیدی مورد تایید سازمان ملی استاندارد ایران و سازمان غذا و دارو تولید می شود. به دلیل اهمیت سلامت دانش آموزان لازم است میزان فلزات سنگین (سرب) در شیرهای تولیدی جهت توزیع در برنامه شیر مدرسه بر اساس استاندارد ملی ایران به شماره ۱۲۹۶۸ "خوراک انسان و دام- بیشینه رواداری فلزات سنگین و روش های آزمون" مورد آزمون قرار گیرد.
- نکته مهم: در سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۶ فقط یکبار آزمون فلزات سنگین و آفلاتوکسین M1 انجام شود.
- تغذیه رایگان برای مدارس بر اساس استاندارد ملی ایران شماره ۲۳۳۸ با عنوان «نان حجیم - ویژگی ها و روش های آزمون»؛ استاندارد ملی ایران شماره ۳۷ با عنوان «بیسکویت - ویژگی ها و روش های آزمون»؛ استاندارد ملی ایران شماره ۲۳۶۴۰ با عنوان «خرمای نرم و رطب - ویژگی ها و روش های آزمون»؛ و استاندارد ملی ایران شماره ۲۳۶۳۹ با عنوان «خرمای نیمه خشک - ویژگی ها و روش های آزمون»؛ در واحدهای تولیدی مورد تایید سازمان ملی استاندارد ایران و سازمان غذا و دارو تولید می شود.
- به دلیل اهمیت سلامت دانش آموزان لازم است میزان مایکوتوکسین در نان حجیم خرمایی بر اساس الزامات استاندارد ملی ایران به شماره «خوراک انسان و دام - بیشینه رواداری مایکوتوکسین ها ۵۹۲۵» مورد آزمون و ارزیابی قرار گیرد. میزان آلاینده های فلزی در خرما نیز مطابق با استاندارد ملی ایران به شماره ۱۲۹۶۸ با عنوان «خوراک انسان و دام - بیشینه رواداری فلزات سنگین و روش های آزمون» و میزان باقی مانده آفت کش ها مطابق با استاندارد ملی ایران به شماره ۱۳۱۱۸ «آفت کش ها - مرز بیشینه مانده آفت کش ها- میوه های گرمسیری و نیمه گرمسیری»، مورد آزمون و ارزیابی قرار گیرد.
- نکته مهم: در سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۶ فقط یکبار آزمون های مایکوتوکسین، فلز سنگین و آفت کش انجام شود.
- **مراحل نظارت بر خط تولید (نمونه برداری):**
 - ۱- نظارت و بازدید از کارخانه طرف قرارداد برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه همراه یک بار
 - ۲- نمونه برداری از شیر و تغذیه رایگان مدرسه تولیدی (از خط تولید و انبار محصول نهایی براساس دستورالعمل استاندارد ۳۲۶).
 - ۳- لازم به ذکر است نمونه برداری از نان های حجیم بسته بندی شده از شرکت، خط تولید و انبار محصول نهایی برای آزمون های شیمیایی، میکروبی و مایکوتوکسین مطابق با استانداردهای ملی ایران شماره ۲۸۳۶ «فرآورده های کشاورزی بسته بندی شده مورد مصرف در صنایع غذایی - نمونه برداری»، شماره ۲۰۸۳۴ «میکروبیولوژی زنجیره مواد غذایی - روش های نمونه برداری برای آزمون های میکروبی- شناسی» شماره ۱۲۰۰۴ «مواد غذایی و فرآورده های کشاورزی - روش نمونه برداری برای کنترل رسمی سطوح مایکوتوکسین ها» انجام می شود.

۴- همچنین در خصوص بیسکویت نمونه برداری محصول نهایی برای آزمون‌های شیمیایی، میکروبی مطابق با استانداردهای ملی ایران شماره ۲۸۳۶ «فرآورده‌های کشاورزی بسته بندی شده مورد مصرف در صنایع غذایی - نمونه برداری»، شماره ۲۰۸۳۴ «میکروبیولوژی زنجیره مواد غذایی - روش‌های نمونه برداری برای آزمون‌های میکروبی شناسی» انجام می‌شود.

۵- در خصوص خرما نیز نمونه برداری از محصول نهایی برای آزمون‌های شیمیایی، میکروبی و آفت کش ها مطابق با استانداردهای ملی ایران شماره ۱۰۳۶ « خشکبار و میوه‌های خشک شده - روش نمونه برداری»، شماره ۲۰۸۳۴ «میکروبیولوژی زنجیره مواد غذایی - روش‌های نمونه برداری برای آزمون‌های میکروبی شناسی» و شماره ۹۸۹۹ «میکروبیولوژی مواد غذایی و خوراک دام - الزامات کلی و راهنما برای آزمون‌های میکروبیولوژی»، شماره ۸۳۶۶ «آفت کش‌ها- تعیین باقیمانده در محصولات کشاورزی و دامی- روش‌های نمونه برداری» انجام می‌شود.

۶- ارسال نمونه شیر و تغذیه رایگان به آزمایشگاه های مورد تایید سازمان ملی استاندارد ایران و سازمان غذا و دارو جهت بررسی و آزمون کلیه ویژگی های مندرج در استاندارد ملی مربوطه

۷- دریافت نتایج و بررسی انطباق شیر مدرسه با میزان مجاز مندرج در استانداردهای ملی ایران به شماره های ۹۳، ۵۹۲۵، ۱۵۲۸ و ۱۲۹۶۸ توسط ادارات کل استانی سازمان ملی استاندارد ایران

۸- دریافت نتایج و بررسی انطباق تغذیه رایگان مدرسه با میزان مجاز مندرج در استانداردهای ملی ایران مرتبط؛ نان حجیم (شماره ۲۳۳۸ و شماره ۵۹۲۵) بیسکویت (شماره ۳۷) و خرما (شماره ۲۳۶۴۰ و شماره ۲۳۶۳۹ و شماره ۱۲۹۶۸ و شماره ۱۳۱۱۸) توسط ادارات کل استانی سازمان ملی استاندارد ایران

۲. نظارت بهداشتی و کنترل کیفی برنامه شیر و تغذیه مدرسه ایران در سطح عرضه:

- ۱- نمونه برداری شیر به میزان ۵ درصد از کل مدارس تحت پوشش دانشگاه برای شیر توزیع شده اعم از شیر پاستوریزه یا فرادما و تغذیه رایگان با یک سری ساخت/تولید در مدارس توسط کارشناس بهداشت محیط
- ۲- ارسال نمونه های شیر و تغذیه رایگان به آزمایشگاه کنترل غذا و دارو استان و یا آزمایشگاه های همکار در استان
- ۳- دریافت نتیجه آزمایش ها، ارسال آن ها به مرکز سلامت محیط و کار ستاد، معاونت غذا و دارو دانشگاه جهت اقدام مقتضی و کمیته علمی و سیاستگذاری استان

کمیته علمی و سیاستگذاری استان موظف است ضمن تشکیل جلسه با کلیه دستگاه های ذیربط نسبت به ایجاد هماهنگی و برنامه ریزی برای رفع چالش مربوطه اقدام نموده و گزارش نتایج را به کمیته علمی و سیاستگذاری ستاد به صورت مکتوب ارائه نمایند. **فرایند نمونه برداری از شیر مدرسه در شکل ۱ نشان داده شده است.**

نظارت موردی براساس شکوائیه:

پس از دریافت شکوائیه های مردمی، مدیران مدرسه و ... لازم است ضمن بازدید از مکان و نحوه نگهداری، چگونگی توزیع و مصرف شیر و تغذیه رایگان در برنامه شیر مدرسه و تغذیه ایران یک نمونه از شیر یا تغذیه رایگان مشکوک از نظر ظاهر نمونه، طعم، رنگ، قوام و مورد بررسی قرار گرفته و در صورت تایید فساد شیر یا تغذیه رایگان و غیرقابل مصرف بودن آن طبق نتایج آزمون، اقدام به تهیه صورتجلسه با امضا مدیر مدرسه نموده و بر اساس دستور عمل مربوطه در معاونت غذا و دارو دانشگاه علوم پزشکی اقدام شود.

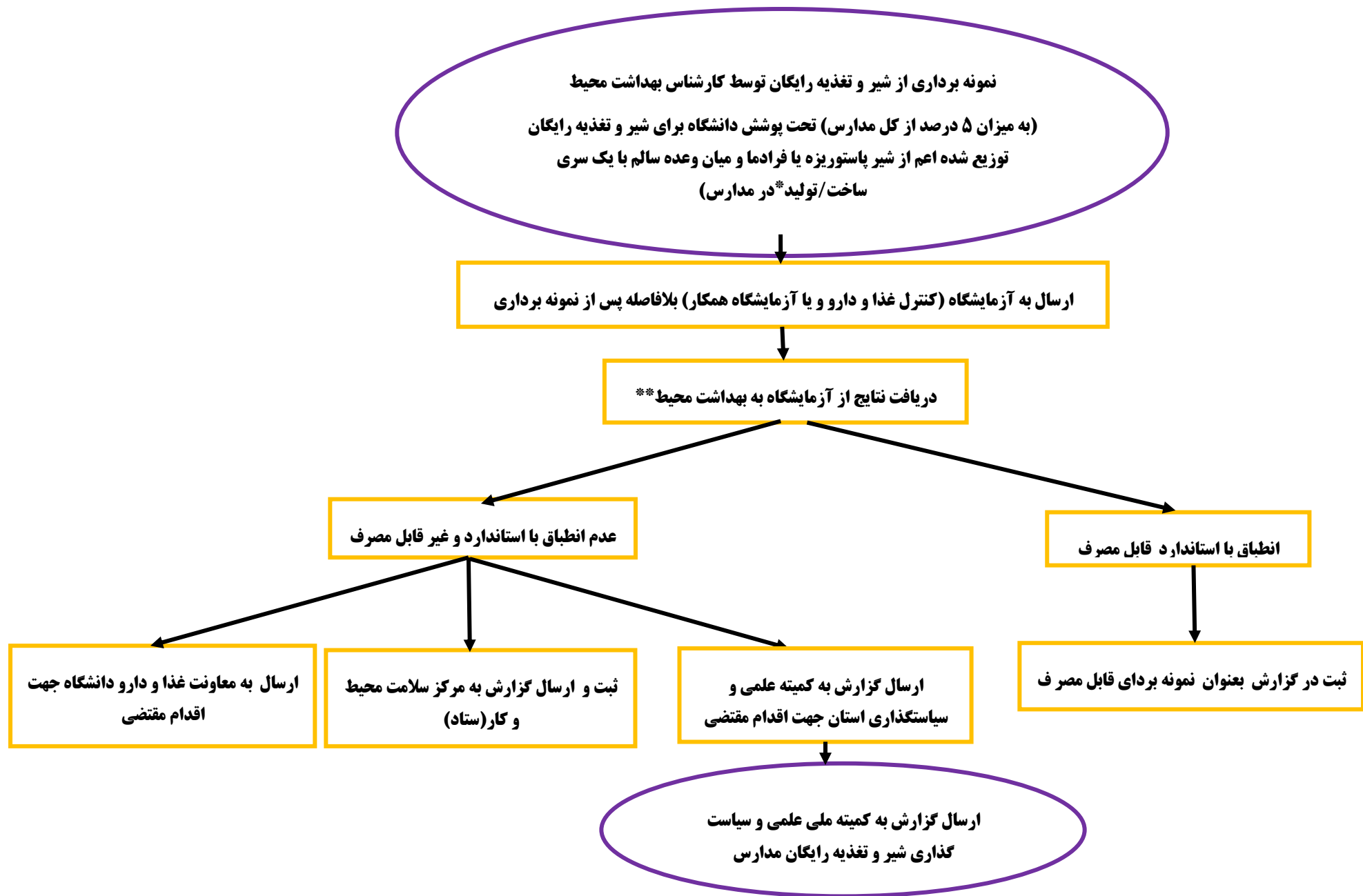
تبصره یک: کلیه هزینه های نظارت بهداشتی برنامه شیر و تغذیه رایگان مدرسه ایران اعم از بازدید از کارخانه و مدرسه، نمونه برداری، انجام آزمایشات و بر عهده کارخانه می باشد. لازم است هماهنگی های لازم در این زمینه با کمیته های استانی صورت گیرد.

تبصره دو: در صورت فساد شیر یا تغذیه رایگان با هماهنگی کمیته استانی شیر و تغذیه رایگان مدرسه خسارت ناشی از ایجاد وقفه در اجرای برنامه و همچنین جایگزین نمودن یک نوبت شیر و تغذیه رایگان به جای نوبت ارائه نشده، بر عهده کارخانه می باشد.

توصیه هائی جهت نمونه برداری شیر در سطح عرضه در برنامه شیر مدرسه ایران (تلخیص از استاندارد ملی ایران شماره ۳۲۶ در خصوص شیر و فرآورده های آن):

- ۱- نمونه باید با توجه به نیاز های قانونی یا توافق طرفهای مربوطه با هماهنگی آزمایشگاه باشد
- ۲- بسته های کوچک شیر و تغذیه رایگان دست نخورده و در بسته به عنوان نمونه برداشته می شود.
- ۳- دمای نگه داری نمونه شیر قبل و در طول انتقال بر حسب درجه سلسیوس ۱ تا ۵ درجه برای شیر پاستوریزه

تبصره سه: در صورت تایید، اعلام نظر و ابلاغ دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی مفاد دستورالعمل حاضر در صورت امکان توزیع تغذیه رایگان (نان خرمايي و بیسکویت سبوس دار در کنار شیر مدرسه) بازنگری و ابلاغ خواهد شد.

شکل ۱: فرایند نمونه برداری از شیر و تغذیه مدارس کشور

* برای هر سری ساخت/تولید متفاوت لازم است مجددا نمونه برداری انجام شود.

** هزینه آزمایشات انجام شده بر عهده کارخانه مربوطه می باشد.

